

نقش سرمایه اجتماعی بر رفتار حفاظت از مرتع در میان دامداران منطقه سارال در استان کردستان

مسلم سواری*

گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، ملاثانی، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۴/۱۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۳/۰۸

چکیده

مراتع یکی از منابع مهم تجدیدپذیر است که نقش اساسی در حفظ و پایداری محیط زیست، منابع آب و خاک و تأمین معیشت جوامع روستایی دارد. اما در چند سال‌های گذشته، به دلیل چرای بی‌رویه، بسیاری از مراتع به شدت در معرض فرسایش و نابودی قرار گرفتند. بنابراین، یکی از راهکارهای مهم جهت حفاظت از مراتع که در تحقیقات گذشته کمتر به آن توجه شده است، تغییر رفتار دامداران به سوی رفتارهای دوستدارانه در محیط است. بنابراین، ایده اصلی این پژوهش کشف عوامل تعیین کننده در بکارگیری رفتار حفاظت از مرتع در میان دامداران غرب ایران بود. بنابراین، این پژوهش با هدف کلی نقش سرمایه اجتماعی بر رفتار حفاظت از مرتع در میان دامداران انجام شد. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه دامداران منطقه سارال در استان کردستان بود که به روش نمونه‌گیری چندمرحله‌ای با انتساب متناسب برای مطالعه انتخاب شدند. ابزار اصلی تحقیق پرسشنامه‌ای بود که روایی آن توسط پائل متخصصان و پایایی آن توسط ضریب آلفای کرونباخ تأیید شد. نتایج این پژوهش نشان داد که دامداران مطالعه شده رفتارهای حفاظت از مرتع را به خوبی انجام نمی‌دهند. علاوه بر این، نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که ابعاد سرمایه اجتماعی (هنجار اجتماعی، آگاهی اجتماعی، کنش جمعی، انسجام اجتماعی، اعتماد اجتماعی) قادر است ۶۵/۲ درصد از رفتار حفاظت از مرتع را تبیین نماید. در این راستا به سیاست‌گذاران این حوزه پیشنهاد می‌شود با تشکیل تعاونی‌ها و برگزاری دوره‌های آموزشی در زمینه حفاظت از مرتع از تخریب بیش از حد آن جلوگیری نمایند.

کلید واژگان: رفتار حفاظت از مرتع، محیط زیست طبیعی، توسعه پایدار، سرمایه اجتماعی، دامداران

مقدمه

مشکلات و چالش‌های محیط زیستی، یکی از مهمترین نگرانی‌ها و دل مشغولی‌های انسان در هزاره سوم است (Klo ekner et al., 2013). مراتع یکی از بخش‌های مهم محیط زیست و منابع طبیعی است که در دهه‌های اخیر تخریب زیادی را متحمل شده است، (Karimi et al., 2021). مراتع با وجود قرار گرفتن در گروه منابع تجدیدپذیر به دلیل بهره‌برداری نامناسب در بسیاری از مناطق جهان به سوی ناپایداری و تخریب رفته‌اند (Vejdani et al., 2019). این در حالی است که مراتع به‌عنوان یکی از گسترده‌ترین اکوسیستم‌های کره زمین، تقریباً نیمی از جمعیت انسان‌ها به محصولات و خدمات آن وابسته هستند (Eddy et al., 2017)، برآورد شده است که ۳۰ تا ۶۰ درصد از سطح زمین را مراتع پوشش می‌دهند (Sugita, 2007; Karimi et al., 2021). در ایران نیز با سطحی حدود ۵۰ درصد از مساحت کشور از حیاتی‌ترین بسترهای معیشت پایدار محسوب می‌شود (Karimi et al., 2017). با وجود اهمیت زیاد مراتع واقعیت‌ها حاکی از آن است که به دلیل بهره‌برداری بی‌رویه و مدیریت نامناسب مراتع، پتانسیل و بهره‌وری آن‌ها به شدت کاهش یافته است (Nasiri et al., 2021) به‌نحوی که ۲۸ درصد از مراتع ایران در بازه زمانی ۱۹۷۶ تا ۲۰۰۶ تخریب شده است (Karimi and Karamidehkordi, 2006).

چرای دائمی و زیاد به‌عنوان مهمترین عامل تخریب مراتع نام برده می‌شود که در نهایت باعث کاهش پوشش گیاهی و تنوع گونه‌ای (Van Haveren, 1983; Patric and Helvey, 1986; Roberson, 1996; Hiernaux et al., 1999; Lu et al., 2017; Sanjari et al., 2009; Harris, 2010; Ren et al., 2017; Zhang et al., 2012) می‌شود. با این حال برآورد می‌شود بیش از ۷۰ درصد از تخریب مراتع ناشی از عوامل انسانی و رفتارهای تخریبی ذینفعان بوده است. بنابراین، برای بهبود و حفاظت از مراتع باید رفتار محیط زیستی بهره‌برداران به‌ویژه دامداران ارتقاء یابد (Lepak et al.,

2021) زیرا دامداران بیش از همه اقشار جامعه ارتباط بیشتری با اکوسیستم‌های مرتعی دارند و در تخریب و حفاظت از آن نیز نقش اساسی دارند (Kovács et al., 2021). این درحالی است که امروز به‌خوبی مورد بررسی قرار نگرفته است، رفتار حفاظت از مرتع دامداران است (Ohta et al., 2020; Karimi et al., 2021). پیچیدگی زیادی برخوردار است (Kovács, 2021).

در گذشته محققان عموماً رفتارهای حفاظتی و دوستدارانه در محیط را از منظر روانشناختی بررسی و مطالعه می‌کردند و ماهیت عوامل اجتماعی و فعالیت‌های فردی- محیطی تا حد زیادی نادیده گرفته می‌شد (Hua et al., 2021). یکی از مباحث مهمی که در سال‌های اخیر در زمینه حفاظت از منابع طبیعی مورد توجه قرار گرفته است؛ مفهوم سرمایه اجتماعی است که در کنار منابع مالی و نیروی انسانی از عوامل تأثیرگذار بر ارتقای توسعه پایدار منابع و جوامع انسانی است (Azadkhani et al., 2020). سرمایه اجتماعی به‌عنوان یک منبع نامشهود، بهره‌برداران را به سوی مسئولیت‌پذیری بیشتر در قبال حفاظت از محیط زیست هدایت می‌کند (Cho and Kang, 2017; Li et al., 2019) و از سرمایه اجتماعی به‌عنوان عامل محرک در تشویق بهره‌برداران نسبت به بکارگیری رفتار حفاظت از محیط نام برده می‌شود (Dean et al., 2016). سرمایه اجتماعی می‌تواند مسیر و هنجارهای اشتباه در زمینه تخریب محیط را به سوی ابعاد طبیعت گرایانه هدایت کند (Edwards, 2004) و از آن به‌عنوان یک ارتباط اجتماعی نام برده می‌شود که افراد یک جامعه را قادر می‌سازد برای منافع مشترک با یکدیگر همکاری کنند (Miller and Buys, 2008). سرمایه اجتماعی جنبه‌های مختلفی مانند اعتماد و حمایت اجتماعی، ادراک و مشارکت در شبکه‌هایی با هنجارهای مشترک را در بر می‌گیرد که موجب ارتقای رفتار دوستدارانه در محیط می‌شود (De Meester et al., 2014; Foster et al., 2014; Mitra et al., 2014;

Page et al., 2010; Wilk, 2018) زیرا سرمایه اجتماعی می‌تواند رفتارهای خودخواهانه در محیط را کاهش دهد (Harphan, 2006). سرمایه اجتماعی در واقع بیانگر کم و کیف روابط و نحوه تعاملات کنشگران اجتماعی است (Moor and Rrecker, 2016). سرمایه اجتماعی در بر گیرنده شبکه‌های اجتماعی مانند دوست و خانواده است که می‌تواند روی نگرش خانوارهای روستایی جهت اقدامی مثبت در حفاظت از جنگل‌ها و مراتع اثرگذار باشد (Nam et al., 2012). در مقیاس محلی همبستگی اجتماعی به معنای اعتماد متقابل در بین همسایه‌ها و روابط میان آن‌ها و احساساتی است که باعث می‌شود از یکدیگر حمایت کنند و بر سطح توانایی آن‌ها در حفاظت از منابع تأثیرگذار است (Maguire-Jack and Showalter, 2016). در واقع با این سرمایه می‌توان بسیاری از مشکلات منابع مرتعی و طبیعی را حل نمود به شرط آن که ساکنان قدرت بیشتری در موضوع تأثیرگذاری بر برنامه‌ریزی و توسعه ناحیه‌ای خود داشته باشند (Matthew et al., 2013). مهمترین ابعاد سرمایه اجتماعی که می‌تواند رفتارهای دوستدارانه در محیط را تحت تأثیر قرار دهد شامل هنجارهای اجتماعی، آگاهی اجتماعی، کنش جمعی، انسجام اجتماعی و اعتماد اجتماعی است (Dolnicar et al., 2010; Vadapalli, 2012; Allo and Loureiro, 2014; Fielding and Roiko, 2014; Fielding et al., 20105; Ito et al., 2018; Fikret, 2018; Lestarin, 2018; Blackburn, 2013).

هنجارهای اجتماعی: هنجارهای اجتماعی قوانین و یا استانداردهایی هستند که رفتار را در یک محیط اجتماعی تنظیم و کنترل می‌کنند که یکی از ویژگی‌های ذاتی سرمایه اجتماعی است (Edwards, 2004). تعاملات گروهی امکان به اشتراک‌گذاری هنجارها و ارزش‌های گروهی متنوع را فراهم می‌کند (Dean et al., 2016)، زیرا هنجارهای اجتماعی تأثیر زیادی بر رفتارهای محیط زیستی و سیاست‌های طرفدار محیط زیست دارد (Allo and Loureiro, 2014; Fielding et al., 20105). هنجار اجتماعی به‌عنوان احساس تعهد اخلاقی ذاتی مطابق با نظام

ارزش فرد (Møller et al., 2018) برای انجام یا خودداری از اقدامات خاص می‌باشد (Vaske et al., 2020). به‌عبارت دیگر هنجار اجتماعی، احساسات و الزامات اخلاقی برای انجام یک رفتار خاص را در جامعه ایجاد می‌کند (Ito et al., 2018). در واقع باورهای هنجاری در مورد مسائل محیط زیستی به‌عنوان احساس تعهد به استفاده از منابع طبیعی ظاهر می‌شود که این احساسات می‌تواند رفتارهای محیط زیستی را به‌طور مثبت تحت تأثیر قرار دهد (Hurlimann et al., 2001). بنابراین، وجود هنجارهای اجتماعی در زمینه حفاظت از مرتع می‌تواند تأثیر زیادی بر رفتار دامداران بگذارد.

آگاهی اجتماعی: دانش در مورد حفاظت از مراتع به مباحثی مانند پیدا نمودن منابع جدید جهت کاهش فشار بر مراتع و نحوه حفاظت از آن اشاره دارد (Jeffrey and Jefferson, 2012; De Clercq et al., 2003). دانش را می‌توان از طریق شبکه و مکانیسم‌های رسمی مانند خبرنگارها و مکانیسم‌های غیررسمی مانند ارتباطات شفاهی به اشتراک گذاشت. به اشتراک‌گذاری دانش یکی از مزایای مهم سرمایه اجتماعی تلقی شده است (Chen et al., 2014; King et al., 2013; Lu et al., 2012). به اشتراک‌گذاری دانش ممکن است از طریق تنوع بیشتر شبکه‌ها و یا اعتماد بیشتر به منابع اطلاعاتی افزایش یابد (Martini et al., 2014). افزایش دانش و اطلاعات تأثیر زیادی در حمایت از منابع جایگزین از مرتع دارد (Dolnicar et al., 2010; Fielding and Roiko, 2014). بنابراین، فرض این بخش بر آن است که مشارکت بیشتر جامعه در زمینه حفاظت از مرتع منجر به افزایش دانش بیشتر جهت استفاده از منابع جایگزین خواهد شد.

کنش جمعی: سرمایه اجتماعی با ابعادی همچون آگاهی، اعتماد، انسجام، شبکه و روابط، تشکیل و مشارکت در پیوندها، ارتباطات در میان اعضای یک شبکه به‌عنوان منبعی با ارزش در زمینه کنش جمعی در راستای حفاظت و مقابله با یک عامل مخرب در محیط است (Pumcave, 2010).

اعتماد زیادی دارند، خواهند توانست کارهای بسیار بیشتر از گروهی که فاقد قابلیت اعتماد هستند، انجام دهند (Colman, 2008). صداقت و اعتماد افراد را به انجام کارهای مشارکتی و تعاونی مشتاق می‌سازد و زمینه را برای رشد و ترقی فراهم می‌کند (Khoshmaram *et al.*, 2020). بنابراین، فرض می‌شود که اعتماد اجتماعی قادر است افراد را گردهم آورد تا بتوانند تعاونی‌ها و تشکل‌های حفاظت از مرتع را تشکیل دهند.

مواد و روش‌ها

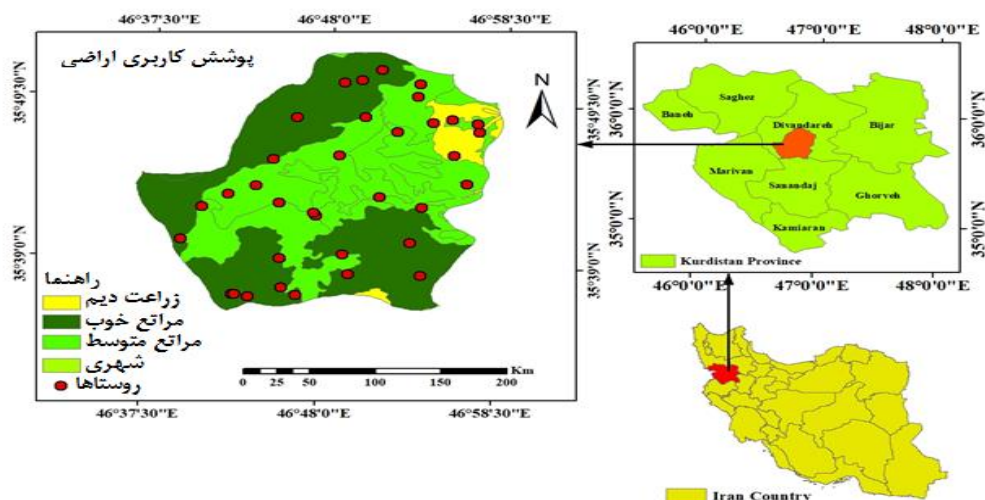
منطقه مورد مطالعه: منطقه سارال با وسعت ۱۰۰۰ کیلومتر مربع، در استان کردستان در غرب ایران واقع شده است. میانگین بارندگی در این منطقه ۴۸۰ میلی‌متر در سال است (Iran Meteorology Organization, 2018). این منطقه از لحاظ آب و هوایی در منطقه نیمه‌خشک سرد واقع شده است (Karami *et al.*, 2021). خاک منطقه سارال دارای بافت لومی‌شنی هست که محل مناسب برای چرای دام (گاو، گوسفند، بز) می‌باشد و از لحاظ بوم‌شناختی، این منطقه یک زیستگاه امن برای تنوع گیاهی و جانوری است (Karami, 2010) (شکل ۱). شغل اصلی مردم منطقه دامداری است زیرا یکی از مناطق مستعد برای دامپروری و از این لحاظ در کل ایران شناخته شده است (Saedi, 2015). اکثر مطالعات انجام شده در منطقه سارال روی گونه‌های گیاهی و جانوری تمرکز داشته است و به‌عوامل تخریب آن توجهی نشده است (Karami *et al.*, 2021).

روش کار: این مطالعه، از نظر ماهیت از نوع تحقیقات کمی، با توجه به هدف کاربردی، از لحاظ گردآوری داده‌ها جزء تحقیقات میدانی و از لحاظ زمانی یک مطالعه تک مقطعی بود. جامعه آماری پژوهش شامل کل دامداران منطقه سارال در استان کردستان (غرب ایران) بود. براساس جدول Krejcie and Morgan (۱۹۷۰)، تعداد ۳۸۵ نفر از دامداران در روستا برای مطالعه انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری طبقه‌ای چند مرحله‌ای با انتساب متناسب بود بدین معنی که

2016). سرمایه اجتماعی گردش اطلاعات بین افراد را بهبود می‌بخشد و باعث می‌شود فعالیت‌ها به گونه‌ای مناسب‌تر آشکار شوند و به مثابه یک چارچوب برای همکاری بیشتر در آینده عمل کنند (Fikret, 2018). کلمن بر این باور است که سرمایه اجتماعی جنبه‌هایی از ساختار اجتماعی را در بر می‌گیرد و اقدامات کنش‌گران را تسهیل می‌کند (Vasylchenko *et al.*, 2018). بنابراین، سرمایه اجتماعی به بهره‌برداران کمک می‌کند که با همکاری و برقراری رابطه در اجرای برنامه‌های حفاظتی همکاری کنند (Vadapalli, 2012) و بر تعهدات گروهی اثری مثبت می‌گذارد (Bourdieu, 1997). بنابراین، سرمایه اجتماعی می‌تواند کنش جمعی را در راستای حفاظت از مراتع تسهیل نماید.

انسجام اجتماعی: گسترش سرمایه اجتماعی موجب افزایش انسجام اجتماعی و همگرایی اجتماعی بین افراد و گروه‌ها و همچنین افزایش مشارکت فردی و گروهی اجتماعی-اقتصادی شده و زمینه را برای ایجاد تشکل‌ها فراهم می‌کند (Blackburn, 2013; Lestarin, 2018). جوامع انسانی که در آن سرمایه اجتماعی بیشتر باشد، حس مسئولیت اجتماعی و مشارکت در انجام امور مربوط به دستیابی به محیط زیست پایدار بالاتر خواهد بود (Savari *et al.*, 2021). ارزش‌های مشترک، همبستگی اجتماعی، شبکه‌های اجتماعی و تعاملات اجتماعی به‌عنوان ویژگی‌های اساسی انسجام اجتماعی نام برده می‌شود (Chan *et al.*, 2006). بنابراین انسجام اجتماعی نیز به‌عنوان یکی از ابعاد سرمایه اجتماعی پیوند مستحکمی با مشارکت مردم در فعالیت‌های حفاظت از محیط طبیعی دارد (Niazi, 2011) زیرا زمینه وفاق و همبستگی اجتماعی را ایجاد می‌کند (Savari *et al.*, 2021). بنابراین، فرض می‌شود که انسجام اجتماعی می‌تواند تقویت‌کننده فعالیت‌های حفاظت از مرتع باشد.

اعتماد اجتماعی: این متغیر در نظریه پاتنام و کلمن یکی از مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی است. کلمن بر این باور است که در گروهی که اعضایش قابل اعتماد هستند و به یکدیگر

شکل ۱- منطقه مورد مطالعه

جدول ۱- مفاهیم و متغیرهای اندازه‌گیری پژوهش

مؤلفه	گویه	آلفای کرونباخ
هنجار اجتماعی	تخریب مراتع به هر نحوی که صورت بگیرد مورد پذیرش اجتماع و جامعه نیست.	۰/۸۵
	اگر من از مراتع حفاظت کنم جامعه این کار من را تایید می‌کند.	
	هنجارهای اجتماعی به دامداران اجازه تخریب مراتع را نمی‌دهد.	
	دوستان و همسایگان من، مرا به محافظت از مراتع تشویق می‌کنند.	
آگاهی اجتماعی	حفاظت از مراتع توسط دامداران در جامعه به‌عنوان یک ارزش اجتماعی شناخته می‌شود.	۰/۸۲
	دامداران با به اشتراک‌گذاری دانش می‌توانند به حفاظت از مراتع کمک کنند.	
	دامداران همواره از اهمیت و فواید حفظ مراتع در معیشت خود آگاه هستند	
	دامداران از اهمیت رفتارهای حفاظت از مراتع در محیط زیست آگاه هستند.	
کنش جمعی	من اطلاعات خود را از طریق مکانیسم‌های رسمی و غیررسمی در زمینه حفظ مراتع کسب می‌کنم.	۰/۷۸
	دامداران با ارتقاء و شناخت خود از منابع جایگزین مراتع به حفظ آن کمک می‌کنند.	
	دامداران همواره با همکاری یکدیگر برنامه‌های قرق را به درستی اجرا می‌کنند.	
	دامداران با کمک به همدیگر مراتع موجود را حفظ می‌کنند.	
انسجام اجتماعی	دامداران همواره به فکر منافع جمعی هستند تا منافع انفرادی.	۰/۷۵
	دامداران همواره برنامه ویژه‌ای با همکاری یکدیگر جهت کاهش فشار بر مراتع دارند.	
	دامداران با همکاری می‌توانند با ایجاد تشکلهای حفاظت از مراتع به این بخش کمک کنند.	
	من دامداران را جهت اجرای برنامه‌های حفاظتی بسیج می‌کنم.	
اعتماد اجتماعی	دامداران جهت کاهش تخریب مراتع یکدل هستند	۰/۸۸
	اگر در جایی یک مشکل محیط زیستی ببینم، آن را حتماً به سازمان‌ها و نهادهای ذی‌ربط اطلاع می‌دهم.	
	دامداران به‌صورت داوطلبانه با هم جهت محافظت از مراتع کمک می‌کنند.	
	همکاری مناسبی میان دامداران در زمینه حفاظت جنگل وجود دارد.	
	من به توانایی دامداران جهت حفاظت از مراتع اعتماد کاملی دارم.	۰/۸۸
	من به حرف‌ها و دانش سایر دامداران در زمینه حفاظت از مراتع اعتماد کاملی دارم.	
	من حاضریم به سایر دامداران جهت خرید علوفه کمک مالی نمایم.	
	اگر دامداری برای دام‌هایش علوفه نیاز داشته باشد حاضریم بخشی از علوفه را به‌طور قرضی در اختیارش قرار دهیم.	

ادامه جدول ۱

مؤلفه	گویه	آلفای کرونباخ
رفتار حفاظت از مرتع	کاهش تعداد دام در مراتع (تعادل دام و مرتع)	
	خرید علوفه از جاهای دیگر جهت کاهش فشار بر مراتع	
	استفاده از چرای چرخشی به جای چرای ثابت در مراتع	
	کشت گیاهان مرتعی و بومی سازگار در مراتع	
	جلوگیری از چرای سنگین در مراتع	
	جلوگیری از به بندر نشستن گونه‌های مرتعی مهاجم و نامناسب	
	جلوگیری از ورود زود هنگام دام به مراتع در فصل بهار	
	کمک به برنامه‌های قرق و خروج دام از مراتع	

پایایی ابزار تحقیق از ضرایب آلفای کرونباخ استفاده شد که از مقدار قابل قبولی برخوردار بودند (جدول ۱). به منظور طبقه‌بندی و گروه‌بندی دامداران مورد مطالعه براساس میزان بکارگیری رفتار حفاظت از مرتع و سرمایه اجتماعی از معیار تفاوت انحراف معیار از میانگین یا معیار (ISDM) به صورت زیر استفاده شد.

$$\text{منفی: } A < \text{Mean} - \frac{1}{2}S$$

$$\text{خنثی: } \text{Mean} - \frac{1}{2}Sd < B < \text{Mean} + \frac{1}{2}Sd$$

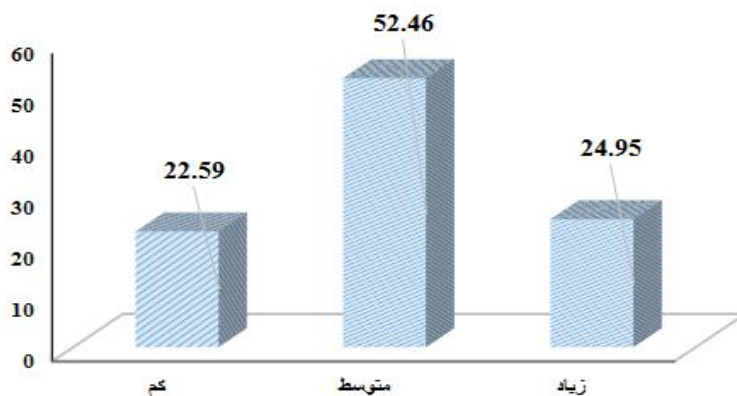
$$\text{مثبت: } C > \text{Mean} + \frac{1}{2}Sd$$

لازم به یادآوری است که در فرمول بالا، Mean میانگین و Sd انحراف معیار از میانگین می‌باشد. به منظور تحلیل داده‌ها در دو بخش توصیفی و استنباطی از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۸ استفاده شد.

نتایج

براساس نتایج پژوهش، میانگین سن پاسخگویان ۵۲/۴۴ با انحراف معیار ۷/۳۳ سال بود. علاوه بر این، نتایج پژوهش نشان داد که بیشتر پاسخگویان ۲۷۴ نفر (۷۱/۱۶ درصد) مرد و ۳۴۵ نفر (۸۹/۶۱ درصد) متأهل بودند. یافته‌های پژوهش در بخش تحصیلات بیانگر این بود که در میان پاسخگویان ۷۳ نفر بی‌سواد، ۸۵ نفر ابتدایی، ۸۲ نفر راهنمایی، ۷۹ نفر دیپلم و ۶۶ نفر بالاتر از دیپلم بودند. علاوه بر این میانگین تعداد دام پاسخگویان (۲۷/۲۲ گوسفند، ۹/۱۲ بز و گاو ۱/۲۴) بود. همچنین نتایج نشان داد که دامداران بیش از ۵۰ درصد

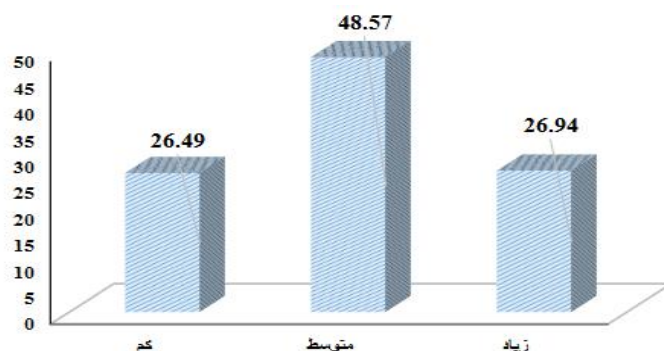
دهستان‌های مختلف به‌عنوان طبقه در نظر گرفته شد و در مرحله بعد از هر دهستان دو روستا برای مطالعه انتخاب شدند. ابزار اصلی تحقیق پرسشنامه بود که شامل سه بخش کلی بود (جدول ۱). بخش اول آن ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای دامداران را در بر می‌گرفت. بخش دوم شامل ۲۴ پرسش برای اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی بود که مطالعاتی زیادی برای سنجش این بخش استفاده شد (Dolnicar et al., 2010; King et al., 2012; Vadapalli, 2012; Lu et al., 2013; Blackburn, 2013; Chen et al., 2014; Fielding and Roiko, 2014; Allo and Loureiro, 2014; Fielding et al., 20105; Ito et al., 2018; Fikret, 2018; Lestarin, 2018). اجتماع، آگاهی اجتماعی، کنش جمعی، انسجام اجتماعی، اعتماد اجتماعی را مورد سنجش قرار می‌داد. بخش سوم هشت پرسش جهت سنجش رفتارهای حفاظت مرتع بود که از مطالعات (Karimi et al., 2020; Karimi and Saghaleini, 2021) استفاده شد. در مرحله بعد از پاسخ دهندگان خواسته شد که براساس طیف لیکرت (۱-خیلی کم تا ۵-خیلی زیاد) میزان توافق یا مخالفت خود را بیان کنند، استفاده از این طیف مشکلات آماری را کاهش می‌دهد (Fornell, 1992). به منظور ارزیابی کلی شاخص‌های مورد سنجش، پیش‌نویس نظرسنجی و سوالات قبل از ورود به مرحله مصاحبه با دامداران، توسط پانل متخصصان بررسی شد که شامل اساتید رشته‌های ترویج و آموزش کشاورزی بود و براساس دیدگاه آنان اصلاحات موردنظر به عمل آمد تا اینکه به تأیید نهایی رسید. علاوه بر این به‌منظور بررسی

شکل ۲- گروه‌بندی وضعیت سرمایه اجتماعی دامداران مورد مطالعه

جدول ۲- اولویت‌بندی رفتارهای حفاظت از مرتع در میان دامداران

رتبه	انحراف معیار	میانگین	گویه‌ها
۱	۰/۵۷۲	۳/۹۵	کاهش تعداد دام در مراتع (تعادل دام و مرتع)
۲	۰/۶۸۰	۳/۶۹	خرید علوفه از جاهای دیگر جهت کاهش فشار بر مراتع
۳	۰/۷۱۸	۳/۵۲	استفاده از چرای چرخشی بجای چرای ثابت در مراتع
۴	۰/۶۸۸	۳/۲۷	جلوگیری از چرای سنگین در مراتع
۵	۰/۷۸۲	۲/۷۴	جلوگیری از ورود زود هنگام دام به مراتع در فصل بهار
۶	۰/۶۹۳	۲/۵۲	کمک به برنامه‌های قرق و خروج دام از مراتع
۷	۰/۷۲۰	۱/۷۴	جلوگیری از به‌بذر نشستن گونه‌های مرتعی مهاجم و نامناسب
۸	۰/۶۵۵	۱/۶۲	کشت گیاهان مرتعی و بومی سازگار در مراتع

شکل ۳- گروه‌بندی میزان بکارگیری رفتار حفاظت از مرتع

متوسط هستند (شکل ۲).

به‌منظور اولویت‌بندی رفتارهای حفاظت از مرتع در میان دامداران مطالعه شده از آماره میانگین استفاده شد. نتایج نشان داد رفتارهای «کاهش تعداد دام در مراتع (تعادل دام و مرتع)» و «خرید علوفه از جاهای دیگر جهت کاهش فشار بر مراتع» بیش از تمامی رفتارها بکار گرفته می‌شود (جدول ۲). نتایج گروه‌بندی رفتار دامداران مورد مطالعه نشان داد که دامداران مطالعه شده رفتار حفاظت از مرتع را به خوبی انجام نمی‌دهند زیرا فقط ۲۶/۹۴ درصد از آنان رفتار حفاظتی را

از علوفه مورد نیازهای دام‌های خود را از مراتع تهیه می‌کنند و بیش از ۱۸۰ روز دام‌ها را در بستر مراتع چرا می‌دهند.

بررسی وضعیت سرمایه اجتماعی و رفتارهای حفاظت از مرتع در میان دامداران: به‌منظور گروه‌بندی وضعیت سرمایه اجتماعی دامداران مورد مطالعه همانطور که در روش تحقیق بیان شد از معیار (ISDM) استفاده شد. نتایج نشان داد که وضعیت سرمایه اجتماعی در بین دامداران مطالعه از وضعیت نامناسبی برخوردار است؛ زیرا بیش از ۷۵ درصد از دامداران مطالعه شده دارای سطح سرمایه اجتماعی کم و

جدول ۳- همبستگی بین ابعاد سرمایه اجتماعی و رفتار حفاظت از مرتع

ابعاد سرمایه اجتماعی		رفتار حفاظت از مرتع
	<i>r</i>	<i>Sig</i>
هنجار اجتماعی	۰/۵۸۵**	۰/۰۰۱
آگاهی اجتماعی	۰/۴۷۳**	۰/۰۰۲
کنش جمعی	۰/۳۵۵**	۰/۰۰۱
انسجام اجتماعی	۰/۳۲۰**	۰/۰۰۳
اعتماد اجتماعی	۰/۲۷۱**	۰/۰۰۱

جدول ۴- میزان تأثیر ابعاد سرمایه اجتماعی بر رفتار حفاظت از مرتع دامداران

متغیرهای پیش‌بینی کننده	B	Std. Error	Beta	t	Sig	R	R ²	R ² _{Ad}
هنجار اجتماعی	۰/۷۸۸	۰/۱۰۴	۰/۳۵۲	۵/۶۳۳**	۰/۰۰۱			
کنش جمعی	۰/۷۰۱	۰/۱۶۸	۰/۲۸۸	۴/۸۸۷**	۰/۰۰۱			
آگاهی اجتماعی	۰/۶۲۸	۰/۲۰۴	۰/۳۰۲	۵/۰۵۱**	۰/۰۰۱	۰/۶۲۵	۰/۶۵۲	۰/۵۹۸
انسجام اجتماعی	۰/۷۹۸	۰/۳۲۴	۰/۱۸۸	۳/۴۷۱**	۰/۰۰۱			
اعتماد اجتماعی	۰/۴۵۲	۰/۴۵۷	۰/۱۲۴	۲/۰۴۸	۰/۰۰۰۱			

۷۵/۸۵۱ Constant: ۰/۰۰۰ Sig: ۲۲/۷۴۵F:

$$0.798x_4 + 0.452x_5$$

که در این رابطه، Y : عملکرد و X_1 تا X_5 نیز به ترتیب ابعاد سرمایه اجتماعی (هنجار اجتماعی، آگاهی اجتماعی، کنش جمعی، انسجام اجتماعی، اعتماد اجتماعی) می‌باشد. بر اساس جدول ۴، مشاهده می‌شود که مقدار t تک تک ضرایب رگرسیون در سطح ۱ درصد معنی‌دار است. این نشان‌دهنده آن است که ابعاد سرمایه اجتماعی انتخاب شده تأثیر قوی در پیش‌گویی رفتار حفاظت از مرتع دامداران دارد. معنی‌دار بودن آزمون‌های F و t حاکی از معنی‌دار بودن معادله رگرسیون می‌باشد، اما معادله رگرسیون چیزی در مورد اهمیت نسبی متغیرهای مستقل تحقیق بیان نمی‌کند. برای تعیین اهمیت نسبی متغیرهای مستقل باید به مقدار بتا (Beta) توجه کرد. این آماره تأثیر هر متغیر مستقل را جدا از تأثیر سایر متغیرهای مستقل تحقیق بر متغیر وابسته نشان می‌دهد. بنابراین، می‌توان گفت که هنجار و آگاهی اجتماعی به ترتیب سهم بیشتری در مقایسه با سایر ابعاد سرمایه اجتماعی در پیش‌گویی متغیر وابسته تحقیق (رفتار حفاظت از مرتع) دارد.

به‌طور زیادی بکار می‌گیرند (شکل ۳).

بررسی رابطه و تأثیر بین ابعاد سرمایه اجتماعی و رفتارهای حفاظت از مرتع در میان دامداران مورد مطالعه: به‌منظور بررسی رابطه بین ابعاد سرمایه اجتماعی و رفتارهای حفاظت از مرتع در میان دامداران از ضرایب همبستگی استفاده شد. نتایج حاصل در جدول ۳ ارائه است. براساس نتایج می‌توان گفت بین تمامی ابعاد سرمایه اجتماعی (هنجار اجتماعی، آگاهی اجتماعی، کنش جمعی، انسجام اجتماعی، اعتماد اجتماعی) با رفتار حفاظت از مرتع رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. همچنین با توجه به نتایج جدول ۴ استنباط می‌گردد که مدل خطی رگرسیون به روش توأم متغیرهای مستقل می‌تواند تغییرات واریانس مربوط به رفتار را تبیین کنند، به‌طوری که میزان F به‌دست آمده برابر با ۲۲/۷۴۵ در سطح یک درصد معنی‌دار است که بیان‌گر معنی‌دار بودن رگرسیون و رابطه خطی بین متغیرهای تحقیق است به‌طوری که بر اساس آماره F معنی‌دار بودن آن در سطح یک درصد تأیید می‌گردد. با توجه به توضیحات بالا و نتایج جدول ۴، رابطه خطی حاصل از رگرسیون به شکل زیر برآورد شد:

$$Y = 75.851 + 0.788x_1 + 0.701x_2 + 0.628x_3 +$$

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش با هدف کلی اثرات سرمایه اجتماعی بر رفتار مفاظت از مرتع در میان دامداران منطقه سارال استان کردستان انجام شد. با توجه به دانش نویسندگان تاکنون تحقیقی با این عنوان انجام نشده است. بنابراین، این پژوهش می‌تواند به خلاء ادبیات نظری تحقیق کمک کند. علاوه بر این، نتایج این پژوهش می‌تواند به سایر مناطق ایران که درگیر تخریب مراتع هستند کمک شایانی نماید؛ زیرا مشوق‌ها و محدودیت‌ها نمی‌تواند رفتار پایدار را در محیط ایجاد کند اما تکیه بر مسائل اجتماعی قادر است رفتارهای دامداران را کنترل و تنظیم نماید. نتایج این پژوهش نشان داد که ابعاد سرمایه اجتماعی (هنجار اجتماعی، آگاهی اجتماعی، کنش جمعی، انسجام اجتماعی، اعتماد اجتماعی) قادرند ۶۵/۲ درصد از رفتار مفاظت از مرتع را تبیین نمایند. این نتیجه با مطالعات قبلی همسو بود (Edwards, 2004; Dean et al., 2016). در ادامه تحلیل نتایج براساس اهمیت ابعاد سرمایه اجتماعی بر رفتار مفاظت از مرتع ارائه می‌شود. اولین و مهمترین بعد سرمایه اجتماعی بر رفتار مفاظت از مرتع هنجارهای اجتماعی بود که با مطالعات صورت گرفته در این راستا (Allo and Loureiro, 2014; Fielding et al., 20105) همسو بود. در تحلیل این نتیجه می‌توان گفت که هر چه فشارهای اجتماعی در راستای مفاظت از مرتع بیشتر باشد دامداران خود را ملزم می‌دانند که رفتارهای ایمنی در محیط داشته باشند (Ito et al., 2018)؛ زیرا هنجارهای اجتماعی مانند قوانینی هستند که تنظیم کننده و کنترل کننده یک رفتار هستند (Møller et al., 2018). بنابراین، در صورتی که دامداران فکر کنند که عدم رعایت رفتارهای محیط زیستی و دوستدارانه در محیط منجر به انزوای اجتماعی می‌شود احتمال بیشتری دارد که رفتارهای حفاظتی را بکار بگیرند.

آگاهی اجتماعی دومین مؤلفه تأثیرگذار بر بکارگیری رفتار مفاظت از مرتع بود که یافته‌های Jeffrey و همکاران (۲۰۰۳) و De Clercq و همکاران (۲۰۱۲) از نتایج این

بخش حمایت می‌کند. آگاهی اجتماعی به دو صورت می‌تواند به رفتار مفاظت از مرتع کمک کند: ۱) بسیاری از دامداران از نحوه بکارگیری رفتارهای حفاظت از مرتع آگاهی ندارند زیرا مهارت حرفه‌ای و دانش حفاظتی پایینی دارند افزایش دانش می‌تواند به آنان در این زمینه کمک کند. ۲) از اثرات رفتارهای خود بر محیط آگاهی ندارند بسیار از دامداران از نحوه چرا (زودرس و مدت چرا) اطلاعات چندانی ندارند آگاهی از ظرفیت مراتع و اثرات رفتارهای خود در محیط می‌تواند آنان را به سوی رفتارهای ایمن هدایت کند زیرا آگاهی همواره به‌عنوان پیش‌نیاز رفتار ایمن نام برده می‌شود و توسعه پایدار نیازمند منابع انسانی کارآمد است (Savari et al., 2022). آگاهی اجتماعی از طریق شبکه‌های رسمی و غیررسمی اتفاق می‌افتد نشر دانش در میان بهره‌برداران یکی از عوامل اصلی افزایش خودکارآمدی و انجام صحیح رفتار در محیط است (Morais et al., 2018).

مطابق با مطالعات Pumcave (۲۰۱۶) و Fikret (۲۰۱۸) کنش اجتماعی سومین مؤلفه مهم سرمایه اجتماعی در زمینه بکارگیری رفتار مفاظت از مرتع بود. در تحلیل نتایج این بخش می‌توان گفت که بسیاری از برنامه‌های حفاظت از مرتع نیازمند وفاق جمعی و بکارگیری رفتار مناسب در این زمینه است. کنش جمعی زمانی معنی دارد که تمامی بهره‌برداران به اهداف و برنامه‌های جمعی پایبند باشند. کنش جمعی همواره یکی از راهکارهای مهم و زمینه تشکیل تعاونی‌ها و سازمان‌های غیردولتی در محیط زیست است (Vadapalli, 2012). تشکیل تعاونی در زمینه مفاظت از مراتع یکی از اقدامات مهم و اساسی در راستای مفاظت از آن است، زیرا تعاونی‌ها و تشکل‌ها می‌تواند به دو شیوه به مفاظت از مراتع کمک کند: ۱) تشکیل تعاونی‌ها خواهد کرد و با افزایش سرمایه اجتماعی در میان دامداران را فراهم‌گذاری دانش در بین دامداران و ذینفعان فراهم خواهد شد و ۲) این تعاونی‌ها می‌تواند در افزایش هنجارهای اجتماعی در راستای مفاظت از مرتع کمک زیادی نماید و علاوه بر این، زمانی

احیای اعتماد اجتماعی در سطوح مختلف جامعه سبب بهبود فضای همدلی، شناخت و درک صحیح مشکلات از یکدیگر می‌شود که نتیجه آن افزایش تعهد به همدیگر و کمک به هم‌نوع خود جهت مقابله با مشکلات می‌شود. بنابراین، سطوح اعتماد موجب تبادل کالا به کالا، کمک‌های مالی و نقدی به همدیگر خواهد شد بنابراین، این فعالیت‌ها در نهایت موجب بهبود محیط زیست می‌شود. بنابراین، اگر بین دامداران اعتماد کاملی برقرار باشد موجب خواهد شد که در صورت نیاز بخشی علوفه مورد نیاز دام‌های خود را از طریق همسایگان تأمین کند و یا به تبادل کالا به کالا بپردازد تا بتواند فشار کمتری را بر محیط طبیعی وارد کنند. در این راستا براساس نتایج تحقیق پیشنهاداتی به صورت زیر ارائه می‌شود.

-تشکیل تعاونی‌ها و سازمان‌های مردم نهاد در زمینه حفاظت از مراتع.

-برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی در زمینه حفاظت از مراتع برای دامداران.

-نشان دادن اثرات رفتارهای تخریبی دامداران در مراتع بر روی معیشت و محیط زیست جهت بهبود نگرش آنان به نسبت به بکارگیری رفتارهای ایمن در محیط.

سپاسگزاری

این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی مصوب در دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان با شماره ۱۴۰۱/۰۵ است که با حمایت مالی این دانشگاه انجام شده است. نویسندگان مراتب قدردانی خود را از این دانشگاه اعلام می‌دارند.

که یک فعالیت مخرب‌آمیز در طبیعت اتفاق می‌افتد (مانند آتش‌سوزی) مردم با انسجام بیشتر به حفاظت از مراتع بسیج خواهند شد.

چهارمین مؤلفه سرمایه اجتماعی اثرگذار بر بهبود رفتارهای حفاظت از مرتع انسجام اجتماعی بود این یافته با مطالعات Blackburn و (۲۰۱۳) و Lestarin و (۲۰۱۸) همسو بود. در تحلیل این یافته می‌توان گفت که بدون شک رشد و تعالی هر نظام اجتماعی در پرتو همبستگی اجتماعی و مشارکت عمومی افراد آن جامعه میسر می‌گردد. جامعه‌شناسان ایجاد همبستگی اجتماعی و مشارکت عمومی جامعه را ناشی از عواملی چون اعتقادات و احساسات مشترک و تعادل و هماهنگی میان باورها و ارزش‌ها می‌دانند. به عبارت دیگر همبستگی به پدیده‌ای اشاره دارد که بر پایه آن در سطح یک گروه یا یک جامعه، اعضا به یکدیگر وابسته‌اند و به طور متقابل نیازمند یکدیگر هستند. بنابراین، حفظ انسجام و بسیج جوامع مردمی جهت مقابله رفتارهای مخرب‌آمیز در محیط طبیعی از مهمترین اقدامات حفاظت از مرتع است.

آخرین مؤلفه تأثیرگذار بر بکارگیری رفتار حفاظت از مرتع مؤلفه اعتماد اجتماعی بود. یافته‌های Colman و (۲۰۰۸) و Savari همکاران (۲۰۲۱) از نتایج این بخش حمایت می‌کند. در تحلیل این یافته می‌توان گفت مردم با اعتماد به یکدیگر در جهت همکاری با هم نقش مؤثری در موفقیت برنامه‌های مقابله با تخریب منابع طبیعی دارند زیرا ارتباط نزدیک، تعهد، مسئولیت‌پذیری و کل شاخص‌های رفتار اجتماعی در کاهش رفتارهای مخرب‌آمیز و اجرای بهتر برنامه‌های کنترل و قرق نقش اساسی دارد. در این راستا

References

Alló, M., Loureiro, M.L., 2014. The role of social norms on preferences towards climate change policies: A meta-analysis. *Energy Policy* 73, 563-574.

Azadkhani, P., Hossienzadeh, J., Karami, F., 2020. The role of social capital in environmental protection of Ilam.

Environmental Science and Technology 22(9), 1-18. (In Persian)

Blackburn, M.R., (Eds.). 2013. The co-worker training mode. *Journal of Intellectual & Development Disability* 26, 143-159.

Bourdieu, P., 1977. The economics of linguistic exchanges. *Social Science Information* 16(6), 645- 668.

Chan, J., To, H. P., & Chan, E. 2006.

- Reconsidering social cohesion: Developing a definition and analytical framework for empirical research. *Social Indicators Research* 75(2), 273-302.
- Chen, H., Wang, J., Huang, J., 2014. Policy support, social capital, and farmers' adaptation to drought in China. *Global Environmental Change* 24, 193-202.
- Cho, S., Kang, H., 2017. Putting behavior into context: Exploring the contours of social capital influences on environmental behavior. *Environment and Behavior* 49(3), 283-313.
- Colman, J., 2008. *Social Theoretical Foundations*, Translated by: Manouchehr Bouri, Tehran: Publication. 1th edition. 1-300.
- De Clercq, B., Vyncke, V., Hublet, A., Elgar, F. J., Ravens-Sieberer, U., Currie, C., Maes, L., 2012. Social capital and social inequality in adolescents' health in 601 Flemish communities: A multilevel analysis. *Social Science & Medicine* 74(2), 202-210.
- De Meester, F., Van Dyck, D., De Bourdeaudhuij, I., Cardon, G., 2014. Parental perceived neighborhood attributes: associations with active transport and physical activity among 10-12 year old children and the mediating role of independent mobility. *BMC Public Health*.
- Dean, A. J., Fielding, K. S., Lindsay, J., Newton, F. J., Ross, H., 2016. How social capital influences community support for alternative water sources. *Sustainable Cities and Society* 27, 457-466.
- Dolnicar, S., Hurlimann, A., 2010. Australians' water conservation behaviours and attitudes. *Australasian Journal of Water Resources* 14(1), 43-53.
- Eddy, I. M., Gergel, S. E., Coops, N. C., Henebry, G. M., Levine, J., Zerriffi, H., Shibkov, E., 2017. Integrating remote sensing and local ecological knowledge to monitor rangeland dynamics. *Ecological Indicators* 82, 106-116.
- Edwards, R.W., 2004. Measuring social capital: An Australian framework and indicators. *Information Paper*. Canberra: Australian Bureau of Statistics.
- Fielding, K.S., Roiko, A.H., 2014. Providing information promotes greater public support for potable recycled water. *Water Research* 61, 86-96.
- Fielding, K. S., Gardner, J., Leviston, Z., Price, J., 2015. Comparing public perceptions of alternative water sources for potable use: The case of rainwater, stormwater, desalinated water, and recycled water. *Water Resources Management* 29(12), 4501-4518.
- Fikret, M.R. (Eds.). 2018. Harnessing difference: A capability-based framework for stakeholder engagement in environmental innovation. *Journal of Product Innovation Management* 35(2), 254-279
- Foster, S., Villanueva, K., Wood, L., Christian, H., Giles-Corti, B., 2014. The impact of parents' fear of strangers and perceptions of informal social control on children's independent mobility. *Health Place*. 26, 60-68.
- Harris, R.B., 2010. Rangeland degradation on the Qinghai-Tibetan plateau: a review of the evidence of its magnitude and causes. *Journal of Arid Environments* 74(1), 1-12.
- Hiernaux, P., Biélders, C. L., Valentin, C., Bationo, A., Fernandez-Rivera, S., 1999. Effects of livestock grazing on physical and chemical properties of sandy soils in Sahelian rangelands. *Journal of Arid Environments* 41(3), 231-245.
- Hua, Y., Dong, F., Goodman, J., 2021. How to leverage the role of social capital in pro-environmental behavior: A case study of residents' express waste recycling behavior in China. *Journal of Cleaner Production* 280, 124376.
- Hurlimann, A., Dolnicar, S., Meyer, P., 2009. Understanding behaviour to inform water supply management in developed nations—a review of literature, conceptual model and research agenda. *Journal of Environmental Management* 91(1), 47-56.
- Ito, K., Ida, T., Tanaka, M., 2018. Moral suasion and economic incentives: Field experimental evidence from energy demand. *American Economic Journal: Economic Policy* 10(1), 240-67.
- Jeffrey, P., Jefferson, B., 2003. Public receptivity regarding "in-house" water recycling: results from a UK survey. *Water Science and Technology: Water Supply* 3(3), 109-116.
- Karimi, K., Karamidehkordi, E., 2017. Evaluation of farmers' knowledge in the field of rangeland protection operations and the factors affecting it in Mahnesan city.

- Promotion and Development of Watershed Management, 17(5), 29-41. (In Persian)
- Karimi, K., Karamidehkordi, E., 2016. Impact of Rangeland Management Projects on the Strategies of Rural Households' Livelihoods. 6th National Congress of Extension and education in Agriculture and Natural Resources Management of Iran Shiraz University, Shiraz-Iran 26-27 October 2016. pp. 1-12. (In Persian)
- Karami, P., 2010. Simulation of Rangeland Ecosystems Function of West Iran Using the CENTURY Model (Case Study: Saral Region of Kurdistan). Ph.D thesis. Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Gorgan, Iran.
- Karimi, S., Saghaleini, A., 2021. Factors influencing ranchers' intentions to conserve rangelands through an extended theory of planned behavior. *Global Ecology and Conservation* 26, e01513.
- Khoshmaram, M., Shiri, N., Shinnar, R. S., Savari, M., 2020. Environmental support and entrepreneurial behavior among Iranian farmers: The mediating roles of social and human capital. *Journal of Small Business Management* 1-25.
- King, T. J., Ooi, D., Cary, J., Fisher, A., Schibeci, R., Murphy, K., Donaldson, J. A., 2012. Public perceptions of, and responses to, desalination in Australia: A report on findings. Alfred Deakin Research Institute.
- Klo ckner, C.A., Nayum, A., Mehmetoglu, M., 2013. Positive and negative spillover effects from electric car purchase to car use, *Transportation Research, Part D* 21, 32-38.
- Kovács, E., Mile, O., Fabók, V., Margóczy, K., Kalóczkai, Á., Kasza, V., Mihók, B., 2021. Fostering adaptive co-management with stakeholder participation in the surroundings of soda pans in Kiskunság, Hungary—An assessment. *Land Use Policy* 100, 104894.
- Lepak, N., Newingham, B. A., Kachergis, E., Toledo, D., Moffitt, J., 2021. Where do qualitative assessments fit in an era of increasingly quantitative monitoring? Perspectives from Interpreting Indicators of Rangeland Health. *Rangelands* 12, 1-12.
- Li, D. W., Xiang, R., Wu, Q., Kao, S. J., 2019. Planktic foraminifera-bound organic nitrogen isotopic composition in contemporary water column and sediment trap. *Deep Sea Research Part I: Oceanographic Research Papers* 143, 28-34.
- Lu, Y., Ruan, D., Lai, G., 2013. Social capital and economic integration of migrants in urban China. *Social Networks* 35(3), 357-369.
- Maguire-Jack, K., Showalter, K., 2016. The protective effect of neighborhood social cohesion in child abuse and neglect. *Journal of Child Abuse and Neglect* 52, 29-37.
- Martini, N. F., Nelson, K. C., Dahmus, M. E., 2014. Exploring homeowner diffusion of yard care knowledge as one step toward improving urban ecosystems. *Environmental Management* 54(5), 1223-1236.
- Matthew, D. M., Nicholas L., 2013. Social capital, type of crime, and social control. *Journal Research in Crime & Delinquency* 62, 728-747.
- Miller, E., Buys, L., 2008. The impact of social capital on residential water-affecting behaviors in a drought-prone Australian community. *Society and Natural Resources* 21(3), 244-257.
- Mitra, R., Faulkner, G.E., Buliung, R.N., Stone, M.R., 2014. Do parental perceptions of the neighbourhood environment influence children's independent mobility? Evidence from Toronto, Canada. *Urban Stud* 51, 3401-3419.
- Møller, M., Haustein, S., Bohlbro, M. S., 2018. Adolescents' associations between travel behaviour and environmental impact: A qualitative study based on the Norm-Activation Model. *Travel Behaviour and Society* 11, 69-77.
- Morais, M., Borges, J. A. R., Binotto, E., 2018. Using the reasoned action approach to understand Brazilian successors' intention to take over the farm. *Land Use Policy* 71, 445-452.
- Nam, W.H., Choi, J.Y., Yoo, S.H., Jang, M.W., 2012. A decision support system for agricultural drought management using risk assessment. *Paddy Water Environ* 10(3), 197-207.
- Nasiri, M., Najafinzd, A., Darijani, A., Sadaldin, A., 2012. Identification and comparison of socio-economic characteristics affecting the implementation of terracotta operations in farmers' income quarters (Case study: Chamani watershed in Golestan province). *Journal of Agricultural Economics and Development Research* 43(4), 531-540. (In

- Persian)
- Niazi, M.H. 2011. A Study on the Relationship between the level of education and the Level of national and social coherence of Citizens, *Journal of National Studies* 4, 31-50.
- Ohta, R., Ryu, Y., Otani, J., 2020. Rural physicians' perceptions about the challenges of participating in interprofessional collaboration: Insights from a focus group study. *Journal of Interprofessional Education & Practice* 20, 100345.
- Page, A.S., Cooper, A.R., Griew, P., Jago, R., 2010. Independent mobility, perceptions of the built environment and children's participation in play, active travel and structured exercise and sport: the PEACH Project. *International Journal of Behavior* 14, 7-17.
- Patric, J.H., Helvey, J.D., 1986. Some Effects of Grazing on Soil and Water in the Eastern Forest. U.S. Forest Service. pp. 1-28.
- Pumcave, P.V., 2016. Woman entrepreneurship in rural Vietnam: Success and motivational factors. *The Journal of Developing Areas* 49(2), 57-76.
- Ren, H., Schonbach, P., Wan, H., Gierus, M., Taube, F., 2012. Effects of grazing intensity and environmental factors on species composition and diversity in typical steppe of Inner Mongolia, China. *PloS One* 7(12), e52180.
- Roberson, E. 1996. The impacts of livestock grazing on soils and recommendations for management. California Native Plant Society, Sacramento.
- Sanjari, G., Yu, B., Ghadiri, H., Ciesiolka, C. A., Rose, C. W., 2009. Effects of time-controlled grazing on runoff and sediment loss. *Soil Research* 47(8), 796-808.
- Savari, M., Barfizadeh, L., Asadi, Z., 2021. Effects of Social Capital on Achieving Food Security in Drought Conditions (Case Study: Rural Settlements in Dorud County). *Geography and Environmental Planning* 32(4), 1-28.
- Savari, M., Naghibeiranvand, F., Asadi, Z., 2022. Modeling environmentally responsible behaviors among rural women in the forested regions in Iran. *Global Ecology and Conservation* 35, e02102.
- Saedi, K., 2015. Effects of grazing on forage quality of three key range species in Saral Rangelands of Kurdistan Province, Iran. *Scientific-Research Quarterly Journal of Pasture and Desert Research* 22(1), 131-142.
- Sugita, M., Asanuma, J., Tsujimura, M., Mariko, S., Lu, M., Kimura, F., Adyasuren, T., 2007. An overview of the rangelands atmosphere-hydrosphere-biosphere interaction study experiment in northeastern Asia (RAISE). *Journal of Hydrology* 333(1), 3-20.
- Van Haveren, B.P., 1983. Soil bulk density as influenced by grazing intensity and soil type on a shortgrass prairie site. *Rangeland Ecology & Management/Journal of Range Management Archives* 36(5), 586-588.
- Vaske, J. J., Landon, A. C., Miller, C. A., 2020. Normative influences on farmers' intentions to practice conservation without compensation. *Environmental Management* 66, 191-201.
- Vasylychenko, OP., Lotiuk, O.S., Gut, N.Y., 2018. Civil society as the subject of formation of state policy in the sphere of subsoil use and protection. *Scientific Bulletin of National Mining University* (6).
- Vejdani, H., Rostami, Sh., Taleshi, M., Aliakbari, E., Jomepour, M., 2019. Investigation of rangeland protection strategies with a participatory approach and a combined SWOT and ANP method (Case study: Hamadan province). *Iranian Journal of Range and Desert Scientific Research* 26(4), 800-808. (In Persian)
- Wilk, P., Clark, A.F., Maltby, A., Tucker, P., Gilliland, J.A., 2018. Exploring the effect of parental influence on children's physical activity: the mediating role of children's perceptions of parental support. *Prev. Med.* (Baltim),
- Zhang, W., Zhang, F., Qi, J., Hou, F., 2017. Modeling impacts of climate change and grazing effects on plant biomass and soil organic carbon in the Qinghai-Tibetan grasslands. *Biogeosciences* 14(23), 5455-5470.

The role of social capital on rangeland conservation behavior among Saral region ranchers in Kurdistan province

Moslem Savari*

Department of Agricultural Extension and Education, Agricultural Sciences and Natural Resources University of Khuzestan, Mollasani, Iran

*Corresponding author: savari@asnrukh.ac.ir

Abstract

Rangelands are one of the most important renewable resources that play a vital role in the preservation and sustainability of the environment, water and soil resources, and livelihood security for rural communities. However, overgrazing has led to severe soil erosion on many rangelands in recent years. An important strategy for rangeland conservation, which has received less attention in previous research, is to change rancher behavior in a pro-environmental direction. Therefore, this study focused on determining the factors that influence ranchers' use of rangeland conservation behaviors (RCB) in western Iran. Therefore, this study was conducted with the general aim of the role of social capital on rangeland conservation behavior among ranchers. The study statistical population consisted of all ranchers in the Saral district of Kurdistan province (Western Iran) who were selected through a multistage stratified sampling procedure with appropriate allocation. The main research tool was a questionnaire whose validity was confirmed by a panel of experts and its reliability by Cronbach's alpha coefficient. The results of this study showed that the studied ranchers do not perform rangeland conservation behaviors well and in addition, the results of regression analysis showed that the dimensions of social capital (social norm, social awareness, collective action, social cohesion, social trust) are able to explain 65.2% of rangeland conservation behavior. In this regard, policymakers in this field are suggested to prevent its excessive destruction by forming cooperatives and holding training courses in the field of rangeland protection.

Keywords: Rangeland conservation behavior, Natural environment, Sustainable development, Social capital, Ranchers